

CSÁSZÁRNÉ HORVÁTH JANKA
szaktanár

MAGYAR NYELVI ELLENŐRZŐ DOLGOZATOK

– AZ ÁLTALÁNOS ISKOLA **6.** OSZTÁLYA SZÁMÁRA –

a tanuló neve

Dinasztia
TANKÖNYVKIADÓ

Lektorálta:
Dr. Goda Imre
főiskolai docens
Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola
Szombathely

Raktári szám: PK-00216

Dinasztia
TANKÖNYVKIADÓ

Felelős vezető:
Ballér Judit ügyvezető igazgató
1155 Budapest, Tóth István utca 97.
Telefon: 414-0363, Fax: 414-0246

1. Ki mit tud a névszókról?

Egészítsd ki a névszók fajtáiról szóló alábbi megállapításokat!

a) A főnévvel _____-t, _____-t, _____-t

nevezzünk meg.

A főnév fajtái: _____, _____.

5	
---	--

b) A melléknév valakinek vagy valaminek a _____-t

fejezi ki. Kifejezhet színt, _____, _____,

_____, _____ és _____-t.

6	
---	--

c) A számnév a _____ jelentő szavak csoportja.

A határozott számnév három fajtája: _____,

_____, _____.

4	
---	--

d) A névmások _____-t, _____-t, _____-t

helyettesítő szók. A tanult névmások közül négy csak _____-t

további négy pedig valamennyi _____-t helyettesíti.

5	
---	--

2. Mi a szófaja?

Arany János Toldi című művéből válogattunk szavakat.

a) Állapítsd meg a felsorolt szavak szófaját, és írd melléjük a szófaj nevének kezdőbetűjét!

Szó	Szófaj	Szó	Szófaj
<i>acél</i>		<i>aranyos</i>	
<i>sisak</i>		<i>vitéz</i>	
<i>Bence</i>		<i>maga</i>	
<i>téged</i>		<i>gyász</i>	
<i>béke</i>		<i>nádas</i>	
<i>békés</i>		<i>hatalmas</i>	
<i>felséges</i>		<i>cimbora</i>	
<i>ki?</i>		<i>cifra</i>	
<i>tíz-tizenkét</i>		<i>hű</i>	
<i>forgószelel</i>		<i>barátság</i>	

20	
----	--

b) A felsorolt szavak közül

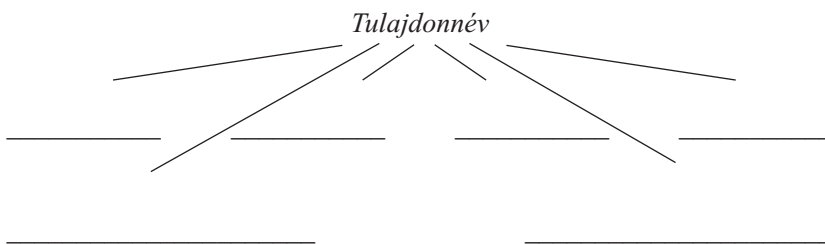
– melyik főnév gyűjtőnév? _____

– melyik melléknév fejez ki méretet? _____

2	
---	--

3. A tulajdonnév fajtái és helyesírásuk

a) Egészítsd ki az ábrát!

6	
---	--

b) Írd az alábbi köznevek mellé egy-egy megfelelő tulajdonnevet!

állatnév: _____

színház: _____

könyv címe: _____

utca neve: _____

újság neve: _____

5	
---	--

c) Jól ismered a földrajzi neveket?

A hibás helyesírásúakat javítsd ki, és írd le helyesen a szavak mellé!

Délmagyarország _____

Vas-Megye _____

Kossuth-tér _____

Földközi Tenger _____

Görög ország _____

Tihanyi félsziget _____

Nyugat-dunántúl _____

Csendes Óceán _____

8	
---	--

4. A melléknév

Egészítsd ki úgy a következő fogalmazásrészletet színes, találó melléknevekkel, hogy őszi tájat lássunk magunk előtt!

A(z) _____ fák alatt _____ ösvény kanyarog a vadonban. A nap _____ sugara csak itt-ott szűrődik át a _____ lombokon. _____ szél lengeti a tölgyeket, amelyek védőleg ölelik körül a _____ vadászházat.

6	
---	--

5. Fokozott melléknevek

Írd le a savanyú és az erős melléknevek fokozott alakjait!

Alapfok	Középfok	Felsőfok

6	
---	--

6. A számnév. Egészítsd ki a számnév táblázatát! Írj betűkkel egy-egy megfelelő példát is a rovatokba!

9	
---	--

7. A névmások. Arany János Toldijából idézünk verssorokat. Húzd alá az idézetekben a névmásokat, majd írd ki közülük egy-egy megfelelő példát a névmás neve mellé!

„Ő pedig Bencéhez ily szavakkal fordult:
Mondd meg ezt, jó Bence, az édesanyámnak...”

„Azt mondád: igen nagy erő lakik benne.”

„Hé! Ki az? hová mész? te vagy öreg Bence?”

„Senki sem állhatott ellent haragjának.”

– melléknévi mutató névmás: _____

– főnévi általános névmás: _____

– személyes névmás: _____

– személyes névmás határozós alakja: (E/3.) _____

– főnévi kérdő névmás: _____

13	
----	--

8. A keltezés

Írj keltezést a dolgozat végére kétféle módon!

_____ , _____

_____ , _____

4	
---	--

99	
----	--

1. Ki mit tud a névszókról?

Egészítsd ki a névszók fajtáiról szóló alábbi megállapításokat!

- a) A főnévvel _____-t, _____-t, _____-t
nevezzünk meg.

A főnév fajtái: _____, _____.

5	
---	--

- b) A melléknév valakinek vagy valaminek a _____-t
fejezi ki. Kifejezhet színt, _____, _____,
_____, _____ és _____-t.

6	
---	--

- c) A számnév a _____ jelentő szavak csoportja.

A határozott számnév három fajtája: _____,
_____, _____.

4	
---	--

- d) A névmások _____-t, _____-t, _____-t
helyettesítő szók. A tanult névmások közül négy csak _____-t
további négy pedig valamennyi _____-t helyettesíti.

5	
---	--

2. Mi a szófaja?

Arany János Toldi című művéből válogattunk szavakat.

- a) Állapítsd meg a felsorolt szavak szófaját, és írd melléjük a szófaj nevének kezdőbetűjét!

Szó	Szófaj	Szó	Szófaj
<i>sirály</i>		<i>gyászos</i>	
<i>vas</i>		<i>sok</i>	
<i>pint</i>		<i>álomméz</i>	
<i>pintes</i>		<i>Hortobágy</i>	
<i>pompa</i>		<i>mulatozás</i>	
<i>ő</i>		<i>én</i>	
<i>ez</i>		<i>avval</i>	
<i>szeles</i>		<i>búbánat</i>	
<i>melyik?</i>		<i>hűség</i>	
<i>rókalelkű</i>		<i>pesti</i>	

20	
----	--

b) A felsorolt szavak közül

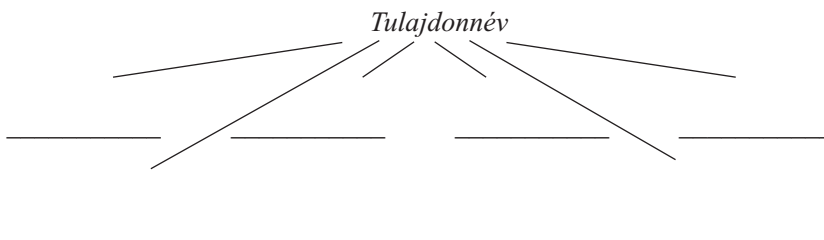
– melyik főnév anyagnév? _____

– melyik melléknév fejez ki származást? _____

2	
---	--

3. A tulajdonnév fajtái és helyesírásuk

a) Egészítsd ki az ábrát!

6	
---	--

b) Írj az alábbi köznevek mellé egy-egy megfelelő tulajdonnevet!

személynév: _____

iskola: _____

napilap címe: _____

tér neve: _____

film címe: _____

5	
---	--

c) Jól ismered a földrajzi neveket?

A hibás helyesírásúakat javítsd ki, és írd le helyesen a szavak mellé!

Felsőausztria _____

Mohácsi sziget _____

Hajdúbihar-megye _____

Délalföld _____

Adriai Tenger _____

Széchenyi utca _____

Atlanti óceán _____

Francia ország _____

8	
---	--

4. A melléknév

Egészítsd ki úgy a következő fogalmazásrészletet színes, találó melléknevekkel, hogy tavaszi tájat lássunk magunk előtt!

A(z) _____ fák alatt _____ ösvény kanyarog a vadonban. A nap _____ sugara csak itt-ott szűrődik át a _____ lombokon. _____ szél lengeti a tölgyeket, amelyek védőleg ölelik körül a _____ vadászházat.

6	
---	--

5. Fokozott melléknevek

Írd le a hosszú és a mosolygós melléknevek fokozott alakjait!

Alapfok	Középfok	Felsőfok

6	
---	--

6. A számnév

Egészítsd ki a számnév táblázatát! Írj betűkkel egy-egy megfelelő példát is a rovatokba!

9

7. A névmások

Arany János Toldijából idézünk verssorokat.

Húzd alá az idézetekben a névmásokat, majd írd ki egy-egy megfelelő példát közülük a névmás neve mellé!

„Felelt a nagy király: Ne légy olyan gyermek,
Hogyan vennélek én hitvány közembernek?”

„Mondom: nekem nem kell az öcsém vagyonya...”

„Ez volt ám az ember, ha kellett, a gáton,”

„S amint fő magában, amint gondolkodik,”

„Hát ki volna úr más széles e határban?”

„Átok és hazugság minden ige szájban!”

– személyes névmás: _____

– főnévi mutató névmás: _____

– visszaható névmás: _____

– főnévi általános névmás: _____

– személyes névmás határozós alakja (E/1.): _____

13	
----	--

8. A keltezés

Írj keltezést a dolgozat végére kétféle módon!

_____, _____

_____, _____

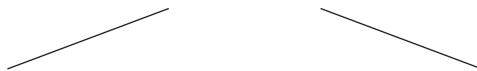
4	
---	--

99	
----	--

1. Az ige jelentése

Az ige _____ és _____
kifejező szó. Mindig valamilyen igealakban fordul elő.

Az igealak kifejezi

5

2. Igemódok, igeidők, az ige ragozása

Egészítsd ki az ige táblázatát! Írd be az igemódok és az igeidők nevét, majd a megfelelő helyre a tud ige E/3. személyű alanyi és tárgyas ragozású alakjait!

	Alanyi ragozás	Tárgyas ragozás	Alanyi ragozás	Tárgyas ragozás	Alanyi ragozás	Tárgyas ragozás
Jelen idő						

17

**3. Keresd az igéket! Gárdonyi Géza Egri csillagok című regényéből idézünk.
a) Húzz alá az idézetben tíz igét!**

*„Körülnézett. Csupa alvók. Ha ő átszökhetne köztük. De át kell szöknie, más-
képpen nem kerülhetnek vissza a faluba. A kis Éva mellette aludt. Megrázta
gyöngéden, és a fülébe súgta:*

– Vicuska! Vicuska!

*Évica fölébredt. Bámulva nézett Gergőre, mint a kismacska, mikor idegent
lát. Egy aszab ült ott éppen a kocsi mellett. Aludt az úgy, akár az egész tábor
elmehetett volna annak az egy keréknek a híján, amelyhez támaszkodott.”*

10	
----	--

**b) A szövegben előforduló igealakok közül ötöt meghatároztunk. A meg-
határozások mellé írd ki a szövegből egy-egy megfelelő igealakot!**

– Kijelentő mód, múlt idő, E/3., tárgyas ragozás _____

– Feltételes mód, jelen idő, E/3., alanyi ragozás _____

– Kijelentő mód, jelen idő, E/3., alanyi ragozás _____

– Feltételes mód, múlt idő, E/3., alanyi ragozás _____

– Kijelentő mód, múlt idő, E/3., alanyi ragozás _____

5	
---	--

4. Az ige helyesírása

Írjátok a táblázatba a felsorolt igéknek a példa szerinti igealakját!

	járta	járjátok	járd
<i>olvas</i>			

<i>hisz</i>			
<i>küld</i>			
<i>edz</i>			
<i>lát</i>			
<i>játszik</i>			
<i>javít</i>			
<i>húz</i>			

24	
----	--

5. Az igekötők

Gyűjts, és kapcsolj igekötőket az olvas ígéhez!

Alkoss mondatot mindegyik igekötős ígével!

10	
----	--

6. Javítsd a hibát!

a) Húzd alá a mondatok hibás szavait, és írd le helyesen a mondatokat!

Hiába akarnák enni, egy falatot se tudnák már lenyelni. Otthon se eszek sokat. Igaz, hogy egy héttel elhalasszuk a kirándulást? Nem bánom, megnézhecssük a képeidet!

10	
----	--

b) Írd le helyesen az igekötős igéket!

el megy: _____

hozdát: _____

megakarják oldani: _____

számoldmeg: _____

meglehet keresni: _____

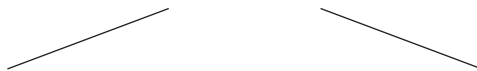
5	
---	--

86	
----	--

1. Az ige jelentése

Az ige _____ és _____
kifejező szó. Mindig valamilyen igealakban fordul elő.

Az igealak kifejezi

5

2. Igemódok, igeidők, az ige ragozása

Egészítsd ki az ige táblázatát! Írd be az igemódok és az igeidők nevét, majd a megfelelő helyre a véd ige E/3. személyű alanyi és tárgyas ragozású alakjait!

	Alanyi ragozás	Tárgyas ragozás	Alanyi ragozás	Tárgyas ragozás	Alanyi ragozás	Tárgyas ragozás
Jelen idő						

17

3. Keresd az igéket!

Gárdonyi Géza Egri csillagok című regényéből idézünk.

a) Húzz alá az idézetben tíz igét!

„A diák visszahajolt a karjára, s a holdra bámult. Egy ór feje valami harminc lépésnyire tőlük félig elfödte a holdat. Olyan volt, mint valami nagysüvegű püspök-árnyék, s mintha a kezében álló dárda a holdnak a nyele volna.

– Ne aludj – szólt halkán Hajván –, valamit mondanék.

– Ráérünk holnap is.

– Nem. Még ma szeretném.

– Hát csak hamar.

– Várjunk kissé! Majd ha a hold jobban világít!”

10	
----	--

b) A szövegben előforduló igealakok közül ötöt meghatároztunk. A meghatározások mellé írd ki a szövegből egy-egy megfelelő igealakot!

– Kijelentő mód, múlt idő, E/3., tárgyas ragozás _____

– Felszólító mód, jelen idő, E/2., alanyi ragozás _____

– Feltételes mód, jelen idő, E/1., alanyi ragozás _____

– Kijelentő mód, jelen idő, T/1., alanyi ragozás _____

– Felszólító mód, jelen idő, T/1., alanyi ragozás _____

5	
---	--

4. Az ige helyesírása

Írjátok a táblázatba a felsorolt igéknek a példa szerinti igealakját!

	járta	járjátok	járd
sért			

<i>halaszt</i>			
<i>mond</i>			
<i>metsz</i>			
<i>edz</i>			
<i>mos</i>			
<i>tűz</i>			
<i>hagy</i>			

24	
----	--

5. Az igekötők

Gyűjts, és kapcsolj igekötőket a számol igéhez!

Alkoss mondatot mindegyik igekötős igével!

10	
----	--

6. Javítsd a hibát!

a) Húzd alá a mondatok hibás szavait, és írd le helyesen a mondatokat!

Hiába akarnák enni, egy falatot se tudnák már lenyelni. Otthon se eszek sokat. Igaz, hogy egy héttel elhalasszuk a kirándulást? Nem bánom, meg-nézhecssük a képeidet!

10	
----	--

b) Írd le helyesen az igekötős igéket!

át fut _____

megszeretnéknézni _____

álljfel _____

ki javít _____

rákellene írni _____

5	
---	--

86	
----	--

1. Tudnivalók az igenevekről. Egészítsd ki a következő megállapításokat!

Az igenevek az _____ csoportjába tartoznak.

Valamennyi igenevet _____ képezzük.

A főnévi igenév képlete:

_____ + _____ képző

A melléknévi igenév három fajtája:

A határozói igenevet _____ képezzük a

_____ képző segítségével. A határozói igenevek

a mondatban a _____ szerepét töltik be.

10

2. Készítsd el az igenevek táblázatát!

Írd be a rovatok címét, és a *felépít, megold* igékből képzett igeneveket!

16

3. Az igenevek alkalmazása

Az alábbi mondatokat alakítsd át úgy, hogy a megadott igenévfajták szerepeljenek benne!

a) Főnévi igenevet használj!

Szereti a televíziózást.

Takarékoskodással próbálkozik.

A mi feladatunk a tanulás.

3	
---	--

b) Mondd rövidebben melléknévi igenév felhasználásával!

– a feladat, amelyet meg kell oldani

– az a mondat, amellyel felszólítunk

– az a munka, amelyet elvégeztünk

3	
---	--

c) Tömörítsd a mondatokat határozói igenév felhasználásával!

Miután fölkelt az asztaltól, a könyvespolchoz lépett.

Meglátta a vendégeket, és eléjük sietett.

Miután a tennivalókat megbeszélte, munkához látott.

3

4. Válaszd ki a párját!

A felsorolt szavaknak az a szó a párjuk, amelyik ugyanazokra a betűkre végződik, és a szófaja is azonos. A párokat a keretbe írt szavak közül válaszd ki, és írd le a szópárok mellé a szófaj nevét is!

tépem, korsó, néni, nedves, látott (film), dobó, (ajándékot) kapott, futni, írva, félnem

zokni } _____ hordott (ruha) } _____
_____ } _____ _____ } _____

hulló } _____ (filmet) nézett } _____
_____ } _____ _____ } _____

kedves } _____ kérnem } _____
_____ } _____ _____ } _____

olló } _____ várva } _____
_____ } _____ _____ } _____

enni } _____ kérem } _____
_____ } _____ _____ } _____

20	
----	--

5. Idézzük fel a tanult szófajokat!

Válaszd ki a szövegből, és írd a szófaj neve mellé a megfelelő példát!

„Csutak a vízen érkezett meg egészen szokatlan módon és erősen fuldokolva. A kiskutya még járni sem tudott – nemhogy úszni –, úgy csak hentergett, hol a víz alatt, hol a víz felett, nyelte a vizet, és a percei meg voltak számlálva, ámbár szép, piros hajnal volt éppen, és verőfényes nap ígérkezett. Ekkor valami erős a partra kormányozta a kiskutyát, majd két hátsó lábánál fogva fel-emelte, mire Csutak kiadta magából a felesleges vizet, ami nem csoda, hiszen eddig a tejhez volt szokva.”

(Fekete István: Csutak)

Ige (6): _____

Elváló igekötő (2): _____

Névutós főnév (2): _____

Időhatározósó (5): _____

Számnév (1): _____

Visszaható névmás (1): _____

Főnév (6): _____

Módhatározószó (1): _____

Melléknév (4): _____

Főnévi igenév (2): _____

Határozatlan névmás (1): _____

Határozói igenév (2): _____

33	
----	--

6. Javítsd ki a hibákat!

Ha figyelmetlenek vagyunk, véthetünk a helyes nyelvhasználat ellen. Az alábbi mondatok helytelenül használt szavait húzd alá, és írd fölédjük a helyes szóalakot!

A tanulók az óra előtt elfoglalják helyeiket.

Különösen Gabi szemei csillognak vidáman.

A tanár kérdéseire a diákok kezei a magasba lendülnek.

Misi csak fülelőig meri kinyújtani a kezét.

6	
---	--

94	
----	--

1. Tudnivalók az igenevekről. Egészítsd ki a következő megállapításokat!

Az igenevek az _____ csoportjába tartoznak.

Valamennyi igenevet _____ képezzük.

A főnévi igenév képlete:

_____ + _____ képző

A melléknévi igenév három fajtája:

A határozói igenevet _____ képezzük a

_____ képző segítségével. A határozói igenevek

a mondatban a _____ szerepét töltik be.

10	
----	--

2. Készítsd el az igenevek táblázatát!

Írd be a rovatok címét, és a *megterít, elhoz* igékből képzett igeneveket!

16	
----	--

3. Az igenevek alkalmazása.

Az alábbi mondatokat alakítsd át úgy, hogy a megadott igenévfajták szerepeljenek benne!

a) Főnévi igenevet használj!

Szereti az alapos tanulást.

Elkezdi a varrást.

Szégyen a futás, de hasznos.

3	
---	--

b) Mondd rövidebben melléknévi igenév felhasználásával!

– azok a szavak, amelyeket alá kellett húzni

– az orvosság, amelyet fel kell rázni

– az a mondat, amellyel kérdezzük

3	
---	--

c) Tömörítsd a mondatokat határozói igenév felhasználásával!

Észrevette a hibát, és azonnal kijavította.

Miután meghallgatta a kérdést, rögtön válaszolt is rá.

Eloolvasta a mesét, és az udvarra ment játszani.

3	
---	--

- 4. Válaszd ki a párját! A felsorolt szavaknak az a szó a párjuk, amelyik ugyanazokra a betűkre végződik, és a szófaja is azonos. A párokat a keretbe írt szavak közül válaszd ki, és írd le a szópárok mellé a szófaj nevét is!**

<i>tépem, korsó, néni, nedves, látott (film), dobó, (ajándékot) kapott, futni, írva, félnem</i>

rúgó	}	_____	néznem	}	_____
_____	}		_____	}	

borsó	}	_____	várva	}	_____
_____	}		_____	}	

pacni	}	_____	inni	}	_____
_____	}		_____	}	

selymes } _____ (pénzt) kért } _____
_____ } _____

olvasott (vers) } _____ nézem } _____
_____ } _____

20

5. Idézzük fel a tanult szófajokat!

Válaszd ki a szövegből, és írd a szófaj neve mellé a megfelelő példát!

„Mentek már valami fél kilométert, s még egyik sem vakkantott bár egy szót. A lovak szaporán aprítottak a poros úton, maga a székely kacagta belől, hogy kínlódik az őr. Pajkosan nézte az út melletti földeket, s a hegyek felé is elhunyorogtatott néha, mintha az övé volna ez az egész ország. De a beszéddel egészen várt, mert úgy tartotta, hogy az úrnak kell szólani előbb. S végre csakugyan fészkelődni kezdett a hivatalbéli, előrehúzta magát egy kicsit a deszkán, s így szólt:”

(Tamási Áron: Sóvidéki társasjáték)

Határozatlan névelő (1): _____

Időhatározószó (5): _____

Melléknév (4): _____

Ige (6): _____

Főnévi igenév (2): _____

Visszaható névmás (1): _____

Birtokos névmás (1): _____

Határozatlan névmás (1): _____

Főnév (6): _____

Névutós főnév (1): _____

Mutató névmás (1): _____

Módhatározós szó (2): _____

Számnév (1): _____

Igekötős ige (1): _____

33	
----	--

6. Javítsd ki a hibákat!

Ha figyelmetlenek vagyunk, véthetünk a helyes nyelvhasználat ellen. Az alábbi mondatok helytelenül használt szavait húzd alá, és írd följük a helyes szóalakot!

A tanulók az óra előtt elfoglalják helyeiket.

Különösen Gabi szemei csillognak vidáman.

A tanár kérdéseire a diákok kezei a magasba lendülnek.

Misi csak fülelőig meri kinyújtani a kezét.

6	
---	--

94	
----	--